

**O'ZBEKISTONDA TARIXIY MADANIY TURIZMNI
RIVOJLANTIRISH*****Bozorov Jamshid Norboy o'g'li****Toshkent Kimyo Xalqari Universiteti**Fan: Research Methodology**Ilmiy Rahbar: Yuldashev Abdumalik Ilxomovich**+998772701444*

Annotatsiya: *Ushbu maqola O'zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning hozirgi holati, imkoniyatlari va muammolarini tahlil qiladi. Tarixiy-madaniy merosning turizm sohasidagi ahamiyati, infratuzilma, marketing strategiyalari va xalqaro hamkorlik masalalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda statistik ma'lumotlar, so'rovlar va ekspertlarning fikrlari tahlil qilinadi. Natijada, O'zbekistonning ushbu sohada global bozorda raqobatbardoshligini oshirish uchun amaliy takliflar beriladi.*

Kalit so'zlar: *tarixiy-madaniy turizm, O'zbekiston, turistik infratuzilma, madaniy meros, marketing strategiyasi, xalqaro hamkorlik.*

Abstract: *this article analyzes the current state, opportunities and problems of the development of historical and cultural tourism in Uzbekistan. The importance of historical and cultural heritage in the field of tourism, infrastructure, marketing strategies and issues of international cooperation are considered. The study analyzes Statistics, surveys and expert opinions. As a result, practical proposals are made to increase Uzbekistan's competitiveness in the global market in this area.*

Keywords: *historical-cultural tourism, Uzbekistan, tourist infrastructure, cultural heritage, marketing strategy, international cooperation.*

Kirish

O'zbekiston Buyuk Ipak yo'li markazida joylashgan bo'lib, ming yillik tarixga ega bo'lgan noyob madaniy meros ob'ektlariga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva kabi shaharlar UNESCO Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. So'nggi yillarda mamlakatda

turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, ammo tarixiy-madaniy turizmning salohiyati to'liq ishlatilmayapti. Ushbu maqola O'zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning dolzarb muammolarini aniqlash va ularni hal qilish yo'llarini taklif qilishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili va Metadalogiya.

Turizm sohasidagi tadqiqotlarda (Smith, 2015; Timothy, 2011) tarixiy-madaniy turizm mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim omil sifatida ko'riladi. O'zbekiston bo'yicha ishlarda (Khamidov, 2019; Rakhimov, 2020) mamlakatning boy madaniy merosi va uni turizmga qo'llash imkoniyatlari ta'kidlanadi. Biroq, infratuzilma, xizmat ko'rsatish sifati va marketing strategiyalarining yetishmasligi muammolari doimiy ravishda qayd etiladi. Xalqaro tajribaga ko'ra (Italiya, Ispaniya), muvaffaqiyatli marketing va infratuzilma sarmoyalari madaniy turizmni rivojlantirishda muhim hisoblanadi.

Muhokama va Natija

O'zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti va xalqaro imijini mustahkamlashning muhim yo'nalishlaridan biridir. O'zbekiston 7300 dan ortiq tarixiy-me'moriy va arxeologik obidalarga ega bo'lib, ularning 200 tadan ziyodi YuNESKOning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz va Toshkent kabi shaharlar boy madaniy meros markazlari sifatida dunyo sayyohlari e'tiborini jalb qiladi. Quyida tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning asosiy jihatlari va strategiyalari keltiriladi:

Mavjud salohiyat va imkoniyatlar

- Boy tarixiy meros: O'zbekiston Buyuk Ipak yo'li chorrahasida joylashganligi tufayli Al-Xorazmiy, Al-Buxoriy, Imom Termiziy kabi ulug' allomalar yashagan maskan sifatida, shuningdek, Registon, G'ur Amir, Ichan-Qal'a kabi me'moriy obidalar bilan mashhur.

- YUNESKO obidalari: Samarqandning Registon maydoni, Buxoroning tarixiy markazi, Xivaning Ichan-Qal'asi va Shahrisabzning tarixiy qismi jahon ahamiyatiga ega.

- Madaniy xilma-xillik: Milliy taomlar, hunarmandchilik (suzana, keramika, gilamchilik), an'anaviy musiqa va raqslar sayyohlarga noyob tajriba taqdim etadi.

Davlat tashabbuslari va islohotlar

- Qonunchilik islohotlari: 2016-yildan boshlab Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida turizmni rivojlantirish bo'yicha bir qator farmonlar qabul qilindi. Masalan, 2018-yilda O'zbekiston Respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish to'g'risidagi PF-5326-sonli farmon turizm infratuzilmasini yaxshilashga xizmat qildi.

- Viza siyosatining soddalashtirilishi: 27 dan ortiq davlat fuqarolari uchun vizasiz kirish rejimi joriy etildi, bu xorijiy sayyohlar oqimini oshirdi.

- Yagona turistik karta: 2025-yilda respublikaning barcha tarixiy obidalariga kirish imkonini beruvchi yagona turistik karta joriy etilishi rejalashtirilmoqda.

- Investitsiyalarni jalb qilish: Turizm infratuzilmasiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish maqsadida elchixonalariga har kuni 10 nafar sayyoh jalb qilish topshirig'i berilgan.

Infratuzilma va xizmatlar

- Mehmonxonalar va dam olish maskanlari: Amirsoy, Chimyon, Bukhara Desert Oasis & Spa kabi zamonaviy dam olish maskanlari va mehmonxonalar soni ortmoqda.

- Transport va logistika: Toshkent, Samarqand va Buxoro kabi shaharlarda xalqaro aeroportlar va yuqori tezlikdagi Afrosiyob poezdlari sayyohlar uchun qulaylik yaratmoqda.

- Gid xizmatlari va raqamli platformalar: Turizm qo'mitasi tomonidan uezbektourism.uz sayti va ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalar orqali targ'ibot ishlari olib borilmoqda.

Targ'ibot va marketing

- Xalqaro hamkorlik: 2023-yilda Samarqand Jahon turizm poytaxti sifatida tan olindi va Jahon turizm tashkiloti Bosh assambleyasi o'tkazildi.

- Media kompaniyalari: BBC World kabi xalqaro kanallarda Xiva va boshqa shaharlar haqida maxsus loyihalar (masalan, Sunrise in Cities of Uzbekistan) efirga uzatilmoqda.

- Festival va tadbirlar: Mahalliy festivallar, hunarmandchilik yarmakalari va madaniy tadbirlar sayyohlarni jalb qilishda muhim rol o'ynamoqda.

Muammolar va yechimlar

- Targ'ibotning yetishmasligi: Tarixiy obidalar haqida kontent va qiziqarli turistik dasturlar yetarli emas. Yechim sifatida 100 milliard so'm marketing va reklama uchun ajratilmoqda.

- Mavsumiylik: Turizm asosan bahor va kuzda faol. Qishki chang'i turizmi va yozgi ekologik turlar orqali mavsum uzaytirilmoqda.

- Infratuzilma cheklovlari: Ba'zi hududlarda zamonaviy mehmonxonalar va xizmatlar yetishmaydi. Buni yechish uchun 20 gektarlik yer uchastkalari turizm loyihalari uchun ajratilmoqda.

- Kadrlarni tayyorlash: Turizm sohasida malakali kadrlar yetishmasligi muammo sifatida qolmoqda. Oliy ta'limni 4 yildan 3 yilga qisqartirib, dual tizim joriy etildi.

Istiqbolli yo'nalishlar

- Ziyorat turizmi: Imom Buxoriy, Bahouddin Naqshband kabi muqaddas ziyoratgohlar asosida diniy turizm rivojlantirilmoqda.

- Gastronomik turizm: O'zbek oshxonasi (palov, somsa, lag'mon) va vino tatib ko'rish turlari xorijiy sayyohlarni jalb qilmoqda.

- Buyuk Ipak yo'li marshrutlari: Zarafshon-Qoraqum koridorining YuNESKO ro'yxatiga kiritilishi yangi transmilliy turistik marshrutlar ochmoqda.

- Madaniy klasterlar: Tarixiy obidalar, muzeylar va etno-markazlarni bog'laydigan turistik klasterlar tashkil etilmoqda.

Iqtisodiy ta'sir

- 2022-yilda turizm eksporti 1,6 milliard dollarni tashkil etdi, xorijiy sayyohlar soni 3 baravar oshdi.

- Turizm sohasi YAIMdagi ulushi hozircha 2% ni tashkil etadi, lekin uni 5-7% ga yetkazish rejalashtirilmoqda.

- Ichki turizm dasturlari orqali 11 milliondan ziyod aholi sayohat qildi, bu ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O'zbekiston tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar, infratuzilma yaxshilanishi va xalqaro targ'ibot kampaniyalari sayyohlar oqimini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Biroq, targ'ibotni kuchaytirish, mavsumiylikni bartaraf etish va malakali kadrlar tayyorlash kabi masalalar ustida ishlash davom etmoqda. Kelajakda ziyorat, gastronomik va transmilliy Ipak yo'li turizmi kabi yo'nalishlar O'zbekistonni jahon turizm xaritasida yanada muhim markazga aylantirishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Организация туризма. Под ред. А.П. Дуровича. Учеб. пособ. Минск. «Новое знание», 2006.
2. Ibragimov Nutfullo. Destinatsion Menejment: davlat miqyosida turizmni boshqarish san'ati. Tosh. "Turon Zamin Ziyo", 2014.
3. Пардаев М.К., Атабаев Р. Туристик ресурсларни таҳлил қилиш ва баҳолаш. Маърузалар курси. Сам ИСИ, 2006.
4. Dodonova, V.I. et al. 2019. Strategy and tactics of behaviour of subjects and objects of historical trauma. Analele Universitatii din Craiova □ Seria Istorie, 36(2): 153-164.
5. Fedyunin, D.V., et al. 2018a. Information support model for the children's leisure and tourism industry within the annual planning cycle. Journal of Environmental Management and Tourism, 9(6): 1256-1262. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.9.6\(30\).15](https://doi.org/10.14505/jemt.9.6(30).15)
6. Kostruba, A.V. 2019. The rule of law and its impact on socio-economic, environmental, gender and cultural issues. Space and Culture, India, 7(2): 1-2.

7. Rudenko, M.N. 2017. Economic security of regions. Journal of Advanced Research in Law and Economics, 8(8): 2568-2585. DOI: [https://doi.org/10.14505/jarle.v8.8\(30\).29](https://doi.org/10.14505/jarle.v8.8(30).29)